

ISSN 1304-8120 | e-ISSN 2149-2786

Araştırma Makalesi * Research Article

Fuzûlî'nin Su Kasidesi'ni Hadikatü's-Süedâ ile Yeniden Okumak -II-*

Re-Reading Fuzuli's Su Kasidah with Hadikatu's-Sueda -II-

Sibel ÜST ERDEM

Doç. Dr., Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi, İnsan Ve Toplum Bilimleri Fakültesi,
Türk Dili Ve Edebiyatı Bölümü sibelusts@gmail.com
Orcid ID: 0000-0003-2935-3574

Mehmet Burak ÇAKIN

Dr. Öğr. Üyesi, Muş Alparslan Üniversitesi, İslami İlimler Fakültesi,
Türk İslam Edebiyatı Ana Bilim Dalı mehmetburak44@gmail.com
Orcid ID: 0000-0003-0579-4850

Öz: Fuzûlî'nin Su Kasidesi klasik edebiyat geleneği içinde yazılan en güzel na't örneklerinden biriyken Hadikatü's-Süedâ adlı eseri ise maktel türünün güzel örneklerinden biri kabul edilmektedir. Kendi türlerinin en güzel örneklerinden olan iki eser arasında ifade ve anlam bakımından büyük benzerlikler olduğu düşünülmektedir. Ehlibeyt sevgisi ile Kerbela hadisesinden dolayı duyduğu üzüntünün, Fuzûlî'nin inanç dünyasını etkileyen önemli hususlardan olduğu bilinmektedir. Su Kasidesi'nde de Hz. Peygamber'e duyulan aşka ilaveten bu sevgi ve üzüntünün izlerini bulmak mümkündür. Bu sebeple Su Kasidesi, Hadikatü's-Süedâ üzerinden okunarak şiirdeki farklı anlam katmanları ortaya konulmaya çalışılacaktır. Ancak kasidenin beyit sayısının fazla oluşu ve yayın şartlarının sınırlılığı çalışmanın bölümler halinde yayınlamasını zaruri kılmıştır. Bu sebepten makale bölümler halinde yayınlanacaktır. 9. beytin açıklaması ile başlanan çalışma, 16. beyit ile sonlandırılmıştır. Esas alınan beyitlerde Hz. Hüseyin'in yaşadıkları hatırlatılmış ve yaşanan acı bir kez daha canlandırılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Fuzûlî, Su kasidesi, Hadikatü's-Süedâ.

Abstract: While Fuzuli's Su Kasidah is one of the most beautiful examples of na't that written in the tradition of the classical literature. And his work named Hadikatü's-Süeda is the most beautiful example of maktel type. It's thought that there are a lot of similarities between the two works which are the best examples of their own genre, in terms of expression and meaning. One of the most influential issues on Fuzuli's world of belief is his love for the ehlibeyt and his sadness for Kerbela. It is possible to find love for Hz. Muhammed and in addition to traces of this love and sadness in Su Kasidah. For this reason, it will be tried to be revealed different layers of meaning by reading through Haidkatü's-Süeda in the poem. However, the large number of couplets in the kasidah and the limitations of the publication conditions made it necessary to publish the work in sections. For this reason, the article will be published in sections. The study started with the explanation of the 9th couplet and ended with the 16th couplet. Huseyin's experiences are reminded and the pain experienced is reviewed once again in the couplets taken as basis.

Keywords: Fuzûlî, Su kasidah, Hadikatu's-Sueda.

* Çalışmanın birinci bölümü için bakınız: Üst Erdem, S. & Çakın, M. B. (2022). Fuzûlî'nin Su Kasidesini Hadikatü's-Süedâ İle Yeniden Okumak. Journal of History School, 56, 748-771, <http://dx.doi.org/10.29228/joh.57310>

GİRİŞ

Makalenin ilk bölümünde yayın şartları zarureti ile çalışmanın bölümler halinde ele alınacağı belirtilmiştir. Bu bölümde 9. beyit itibariyle *Su Kasidesi*'nin *Hadikatü's-Süedâ* yoluyla yeniden şerhine devam edilecektir. Makalenin 1-8 beyitleri arasında yapılan yorumlamalarda, *Hadikatü's-Süedâ*'da yer alan bazı peygamberlerin yaşadığı çeşitli hadiseler dile getirilmiş ve Hz. Hüseyin'in katliyle karşılaştırma yapılmıştır. Bu karşılaştırmaların hepsinde peygamberler, başlarına gelen musibetlerin Hz. Hüseyin'in yaşadığı Kerbela hadisesinden daha hafif olduğuna şahadet ederler. Böylece onun yaşadığının ne denli büyük bir acı olduğu bu karşılaştırma yolu ile gözler önüne serilir. 9-16 beyitler arasında yapılan yorumlamada da Hz. Hüseyin ve Kerbela hadisesi ile yine kaynak olarak alınan *Hadikatü's-Süedâ*'da aynı doğrultuda giden anlam birleşmeleri göze çarpmaktadır. Peygamberlerin musibetlerinin daha hafif kaldığı Hz. Hüseyin'in yaşadıkları bu bölümün anlatıldığı yerdir. Artık şair, Hz. Hüseyin vakasını her beyitte ele alarak devam eder. 16. beyit Hz. Muhammed'in övülmeye başlandığı kısımdır ve buradan itibaren bire bir Hz. Muhammed'in övgüsü, mucizeleri anlatılarak kaside sonlandırılır. Çalışmadaki beyitler Kenan Akyüz vd. tarafından hazırlanan "*Fuzûlî Türkçe Divan*" (1958: 23-24) adlı eserden alınmış, transkripsiyon işaretleri yerine sadece uzunluklar gösterilmiştir.

"9. Men lebün müştâkiyam zühhâd kevser tâlibi

Nite kim meste mey içmek hoş gelür huşyâre su"

Ben dudağının, zühd ehli de Kevser'in tâlibidir. Ki işin aslı da zaten sarhoş şarap içmek, akli başında olan da su içmek ister.

Klasik edebiyatın genel çerçevesini oluşturan ilâhî aşka ulaşma fikri bu beyitte sunulmaktadır. *Leb*; vahdet, birlik, bir olma, sevgilide birleşme anlamı taşır. Klasik edebiyatımızda âşğın ulaşabileceği son durak yani vuslattır (Onay, 2013: 311), tasavvufta ise fenâfillâh makamını temsil eder (Tarlan, 1998: 386). Kevser, cennete girmeden önce içilecek olan sudur. Rakib (zâhid) Kevser'e ulaşmak ister. Oysa âşık, sevgiliden başka dert gütmmez. Sevgilinin dışında cennet de dâhil olmak üzere bütün güzelliklerden vazgeçmiştir. Asıl olan sevgiliyle bir olabilmektir. Oysa zâhid, yaptığı her şeyi cenneti ve nimetlerini elde etmek için yapar, onun için bu yeterlidir ve ona göre insandan istenen de cenneti kazanmak için mücadele vermektir. Bu sebeple rind-zâhid çatışması içinde değerlendirilebilecek beytin ikinci mısraında akıllı olanın bu mücadelede kolayı seçmesi, akli başında olmayanın/sarhoş olanın da zor yoldan gitmesi şeklinde bir anlam vücut bulur. Çünkü ilâhî aşk için dünyadan, nefisten kısaca sevgili dışında maddî olan her şeyden vazgeçmek gerekir ki ilâhî sevgiliye ulaşmak mümkün olsun; aradaki perdeler kalsın ve vahdet gerçekleşsin. Oysa zâhid dünyalık zevkler ile birlikte emredileni yapıp yasaklardan uzak durarak cenneti hak eder ve amacına ulaşmış olur.

Klasik edebiyatta ve tasavvuf geleneğinde "leb" in bahsi geçen anlamlarına ilaveten Fuzûlî'nin bu beyitte Hz. Hüseyin'in dudağını da beytin anlamına dâhil ettiğini söylemek mümkündür. Kerbela hadisesinden sonra Hz. Hüseyin'in kesilen başı, bir tepsi içinde Yezid'in Kûfe valisi Ubeydullâh bin Ziyâd'a getirilir. Ubeydullâh, Hz. Hüseyin ve Ehlibeyt'in başına getirdiği tüm zulüm ve cinayetlerden mağrur ve mesrur bir şekilde elindeki çubuğu Hz. Hüseyin'in dudağına vurup onu küçümsemeye çalışır. Mecliste bulunan Zeyd bin Erkam adlı sahabî İbn Ziyâd'a bu yaptığı hareketten dolayı kızar ve değnekle vurduğu dudakları bizzat Hz. Peygamber'in öptüğünü söyler (Köksal, 1979: 185). Aynı hadise Kûfe'den sonra Şam'da da gerçekleşir. Yezid, kapalı bir kap içinde önüne konulan başın açılmasını emreder. Yezid de tıpkı Ubeydullâh gibi elindeki bir değneği Hz. Hüseyin'in dudakları ve dişlerine vurur. Hz. Peygamber'in sahabelerinden mecliste bulunan Ebû Berze el-Eslemî Yezid'e elindeki değneği çekmesini ve Hz. Peygamber'in onları öptüğünü gördüğünü söyler. Ey Yezid, kıyamet günü Allah'ın huzurunda senin şefaathçin Ubeydullâh bin Ziyâd ve Hüseyin'in şefaathçisi de Hz. Peygamber olarak hesaba çekileceksiniz, diyerek Yezid'in yanından ayrılır (Köksal, 1979: 197-198). Fuzûlî bu hadiseyi *Hadikatü's-Süedâ*'da şu şekilde anlatmaktadır:

Havlî-i bî-sa'âdet iltifât ü inâyete ümmîd-vâr olup ser-i nûrânî-i sâhib-sa'âdet-i sultân-ı Kerbelâ'yı bir tabakda vaz idüp Ubeydullâh Ziyâd'un meclisine getürdi. Bed-baht mübtehic ü mesrûr olup ol sûret-i cemâli mukâbilinde koyup cemâl-i âlem-ârâsına temâşâ kılup ve hüsn-i şemâyiline mütehayyir kalup elinde bir kasaba olup ol kasaba ile leb ü dendân-ı mübârekine işâret iderdi ki: 'Hüsey'nün ne

hoş leb ü dendânı var imiş.’ Ol hâletde Erkam ki sahâbe-i kibârdan idi ve ol meclisde hâzır idi feryâda gelüp eyitdi: *‘Kata’ a’ allâhu yedeke¹. Ey bed-baht bu ne terk-i edebdür? Hakkâ ki kerrâtlâ görmüşem ki Hazret-i Resûlullâh bu kasaba ile müte’arrız olduğun leb ü dendânı mülsem-i takbîl-i ihtirâm itdügin.’* Huzzâr-ı meclis anun kelimâtından müte’essir olup figâna başladılar. Ubeydullâh-ı bed-baht gazab-nâk olup eyitdi: *‘Ey Erkam eger hürmeti kibr-i sinn olmasaydı sana siyâset iderdüm.’* El-Kıssa Erkam’ı meclisinden çıkarup buyurdu ki Hazret-i İmâm’un başın yine sâyir şühedânun başlarına mülhak idüp cem’iyyetle şehre getüreler. (Güngör, 1985: 450-451)

Beyitte geçen zühhâd, zâhidin çoğuludur. Zâhid klasik edebiyatta dindar geçinen, menfaat elde etmek için dindar görünmeye çalışan riyâkâr kimse anlamında kullanılmaktadır. Beyitte zühhâd ile kastedilenlerin Yezid başta olmak üzere Kûfe valisi Ubeydullâh bin Ziyâd ile Ömer bin Sa’d, Şimr bin Zilcevşen, Havli bin Yezid gibi Kerbela hadisesinin sorumluları olduğu düşünülebilir. Bahsi geçen tüm şahıslar güçlerini korumak, güç ve dünyalık menfaat elde etmek için bu hadiseye müdâhil olmuş ancak bunu din ve şeriati korumak için yaptıklarını iddia etmişler, Kerbela hadisesinden sonra da umduklarını elde edememişlerdir. Yezid hadiseden kısa bir süre sonra ölmüş, Ubeydullâh bu hadiseden sonra bacağına çıkan bir yaranın acısını yaşadığı müddetçe çekmiş, Rey valisi olmak için ordu komutanlığını kabul eden Ömer bin Sa’d vali olamamış, caize almak için Hz. Hüseyin’in kesik başını Ubeydullâh’a götüren Havli ödül almadığı gibi azarlanmıştır. Bu şahıslar Kerbela hadisesi gibi büyük bir zulmü dahi irtikap ederken dindar görünmekten, bu işi Allah için yaptıklarını iddia etmekten ve Hz. Hüseyin’i dinden çıkmış olmakla suçlamaktan da geri kalmamışlardır. Bu da klasik edebiyatta rindi dinden çıkmakla suçlayan zâhid tipinin en temel özelliklerinden biridir.

“10. İste peykânın gönül hecrinde şevkum sâkin it

Susuzam bir kez bu sahrâda menüm’çün are su”

Ey gönül! Sevgilinin yokluğunda/ayrılığında oka benzeyen kirpiklerini iste, sevgiliye olan isteğimi, arzumu yatıştır, dayanma gücü ver. Ben de susuzum bir kez de benim için bu çölde su ara.

Beyitte, sevgiliye özlemi çölde susuz kalmakla özdeşleştiren şair, sevgilinin oka benzeyen kirpiklerini arzu eder. Âşkın sevgiliye olan arzusu o denli artmıştır ki bu durum çölde günlerce susuz kalmış birinin suya duyduğu hayatî ihtiyaç olarak kendini gösterir. Sevgiliden ayrılmak/uzak düşmek, çöle düşüp susuz kalmak olarak nitelendirilir. Bunun için ayrılığa/uzaklığa çare aranır.

Beyitte bahsi geçen susuz kalan kişi Hz. Hüseyin’i, su bulması istenen kişi de Hz. Hüseyin’in kardeşi Hz. Abbâs’ı akla getirmektedir. Hz. Abbâs, Kerbela hadisesinde iki kez Hz. Hüseyin’in ordusuna su götürmesi ile ön plana çıkmaktadır. Bunlardan ilki Fırât’ın suyunun Kûfe ordusu tarafından kesildiği ve Hz. Hüseyin’in ordusunun suya ulaşmasının engellendiği ilk gün olan Muharrem’in yedinci günüdür. Hz. Abbâs elli kişilik bir bölük ile düşman hattını yararak suya ulaşır ve ordugâha su getirir:

Bu sûret Muharrem ayının yedinci gününde vâkı oldu ve hem ol gün Hazret-i İmâm’un leşkerinde eser-i ta’attuş peydâ olup gusûn-ı şecere-i nübüvvet ve reyâhîn-i ravza-i risâlet kaht-ı âbdan pejmürde ve hiddet-i ataşdan efsûrde olmanın Abbâs bin Ali elli nefer süvâr ve piyâde mübârizlerle Fırât’a müteveccih olup Ömer bin Haccâc’la muhârebe idüp gâlip düşüp kifâyet mikdârı su getirüp leşker-gâha yetürdiler. (Güngör, 1985: 338)

Hz. Abbâs’ın ordugâha ikinci kez su getirme teşebbüsü ise Âşûrâ günü gerçekleşir. Âşûrâ günü Hz. Hüseyin’in yakınları ve dostları teker teker meydana gidip düşman askerleri ile savaşarak şehit düşmektedir. Hz. Hüseyin’in alemdârı olan kardeşi Abbâs, meydana gitmek için ağabeyinden izin ister. Kardeşleri, çocukları ve yeğenleri başta olmak üzere tüm yakınlarını ve dostlarını teker teker kaybeden Hz. Hüseyin, kardeşinin bu isteği üzerine şehadet sırasının ona geldiğini söyleyerek ağlamaya başlar. Kardeşi Abbâs’a meydana girdiğinde düşman askerlerine nasihatte bulunmasını, hücceti onlara yeniden tamamlamasını buyurur. Abbâs meydana gider, kendisini tanıttıktan sonra Hz. Hüseyin’in mesajını onlara iletir:

Ey kavm-i bî-mürüvvet eger nasihat makbûl ise Hazret-i Hüseyin-i Alî’den size resûl-ı peyâm-güzârem ve eger hılaf-ı tarîk-i mürüvvet dutsanız müeddî-i kâr-güzârem.’ Ol muânidler eyitdiler: *‘Peygamun nedür?’* Abbâs eyitdi: *‘Ey bî-vefâlar Hazret-i Sultân-ı Kerbelâ ve nakd-ı Mustafâ ve nûr-ı çeşm-i*

¹ Allah senin elini kessin.

Murtazâ ve ciger-gûşe-i Zehrâ buyurur ki tamâmî-i vefâdâr ü hevâhahlarımı katl itdünüz, vakt olmadı mı ki vâkı olan bu ahvâlden peşîmân olup bu nîrân-ı ta'attuşdan ıztırab iden avrât ü etfâle bir içim su viresiz ki leb-i huşkların ter kılalar ve amân viresiz ki anları alup cânib-i diyâr-ı Rûm ya Hind ve Çîn'e çıkup cezîre-i Arab ve mülk-i Hicâz'ı size müsellemler kılma ve şart idem sizünle ki rûz-ı kıyâmet muhâsâme kılmayam.' Bu kelîmâtından leşker-i Yezîd'e hurûş u gulgule düşüp bazı müteessif olup ümerâ-yı leşkere kasd itmek tedârikinde iken Şimr-i Zülcevşen ve Şîs-i Rebî ve Haceru'l-Ahcâr fitneden tevehhüm idüp leşkere temkîn virmeyp Hazret-i Abbâs'a mukâbil durup eyitdiler: 'Ey Abbâs eger tamâmî-i rûy-ı zemîn seyl-âbla dolsa ve anun hıfzı bizüm kabza-i iktidârumuzda olsa Yezîd'e beyat itmeyince bir katre su Hüseyin'e ve etbâna virilmek mümkün degül.' Abbâs ol tâyifeden nevmîd olup mürâcaat kılup arz-ı hâl itdükde nâgâh etfâl-i Ehl-i Beyt'den feryâd-ı el-ataş el-ataş sem'-i mübârekine irüşüp bir iki meşk ü mathara alup bî-ihyâr seyl-mânend müteveccih-i rûd-ı Fırât oldu...

İki kırba alarak Fırât'a yönelen Hz. Abbâs atıyla, Fırât'ı kuşatan binlerce askerinin arasına dalar. Ok yağmuru altında Fırât'a ulaşmayı başaran Hz. Abbâs kırba ile doldurduktan sonra bir iki yudum da kendisi içmek ister. Ancak kadın ve çocukların susuzluklarını hatırladığında onlar içmeden su içmeyi kendisine yakıştıramaz. Kırba ile doldurduktan sonra Yezid ordusundan biri sağ kolunu keser. Kırba ile sol eline alan Hz. Abbâs'ın bu sefer sol kolunu da keserler dişleri ile kırba ile tutmaya devam eder. Bu kez kırba ile bir ok ile delerek suyunu dökerler. Atından düşen Hz. Abbâs'ı şehit ederler (Güngör, 1985: 412).

Görüldüğü üzere iki eser arasındaki anlamsal bağlantıda esas olarak çöl ve susuzluk kavramları kendini göstermektedir. Aynı zamanda Hz. Hüseyin'in çöldeki susuzluğu ile sevgiliden ayrı düşen âşıkın susuzluğu aynı anlam tabakası üzerinden sezdirilmeye çalışılmaktadır. İkisi de çölde susuzdur ve arayış içindedirler. Nasıl âşıkın sevgiliden uzakta iken onun nazarına erişmesi mümkün görünmemekteyse; çölde su bulmak işinin de pek kolay olduğu söylenemez. Böylece beyit, yine *Hadikatü's-Süedâ*'ya atıfta bulunur ve Hz. Hüseyin'in susuzluğu ve kardeşi Abbâs'ın suyu ulaştırma çabası dile getirilir.

"11. Ravza-yı kûyına her dem durmayup eyler güzâr

Âşık olmuş gâlibâ ol serv-i hoş-reftâre su"

Su da habire senin mahallenin bahçesine doğru akıp durur, galiba o da o endamlı, nazlı yürüyüşlü serviye (güzele, sevgiliye) âşık olmuştur.

Beyitte suyun güzel edalı sevgiliye âşık olması sebebiyle durmadan onun ravzasına doğru aktığı ifade edilmektedir. Bahçe ve cennet bahçesi anlamına gelen ravza kelimesi özelde Hz. Peygamber'in kabri için kullanılır. Bu kullanım Hz. Peygamber'in "*Evimle minberim arası cennet bahçelerinden bir bahçedir (ravzatun min riyazi'l-cenneh)*" (Buhârî, 1422: 5; Müslim, 1991: 92) hadisinde geçmektedir. Bu sebeple Hz. Peygamber'in kabri Müslümanlar arasında *Ravza-i Mutahhara* olarak adlandırılmaktadır. Burada suyun Hz. Peygamber'e âşık olduğu, ravzasına yöneldiği ve ona ulaşmak için devamlı surette aktığı şeklinde bir teşhis ve hüsn-i talil söz konusudur.

Hadikatü's-Süedâ'da Yezid'in saltanat makamına oturduktan sonra Hz. Hüseyin'i kendisine biat etmeye zorlaması hadisesi aktarılmaktadır. Yezid, Medine valisi Velid bin Utbe'ye mektup yazarak Hz. Hüseyin'den kendisi için biat almasını, biat etmemesi durumunda ise onu öldürmesini emreder. Velid, Hz. Hüseyin'i öldürmek istemez. Hz. Hüseyin, durumdan haberdar olunca Medine'de kalmasının uygun olmayacağını düşünür, mukaddes beldenin kana bulanarak hürmetinin ayakaltı edilmesine razı olmaz. Bu sebeple ne yapacağını düşünmeye başlayan Hz. Hüseyin, defalarca Hz. Peygamber'in kabrine giderek durumunu ona arz eder:

Ol şem'-i şebistân-ı velâyet ve çerâğ-ı dûdmân-ı imâmet Hazret-i Resulullâh'ın merkad-ı mübârekleri üzerine varup giryân tûrâbına yüz sürdi ve nihâyet-i tazîm ü tekrîm birle selâm virdi. (Güngör, 1985: 262)

Tamâmî-i şeb tâ subh tazarrular kılup ibâdetler itdi bir nev'le ki sadâ-yı tesbîh ü tehlîli âsmâna yetdi. El-kıssa ol gün dahı giceye dek ziyâret idüp ikinci gice kemâl-i hayret nergis-i şehlâsın müstağrak-ı hâb idüb ve tefekkürle çeşm-i hakikat-bîni bir zamân yukuya gidüp vâkıasında gördi ki Hazret-i Resül cemî-i ervâh-ı mukaddese ile hâzır olup ol seyyidi mazlûmı bağına basup didi: 'Ey ciger-gûşe-i mazlûm ve ey imâm-zâde-i masûm benüm şefâatüme ümmîd-vâr olanlar ve müselmân diyü davâ-yı

bâtıl kılanlar seni deşt-i Kerbelâ'da şehîd iderler ve ol arsa-i belâda senün ve evlâdınun kanından cûybârlar yürüdeler.' (Güngör, 1985: 263)

Hz. Peygamber'i rüyasında gören Hz. Hüseyin, şehit olması gerektiğini öğrenerek Kerbela'ya gitmek üzere Mekke'ye doğru yola çıkar.

"Hazret-i İmâm andan dahı nakl-ı mekân idüp mükerreren merkad-ı Resûl üzerine gelüp tecdîdi ziyâret idüp veda itdükden sonra menziline dönüp tehiyye-i esbâb-ı sefer kılup..." (Güngör, 1985: 412)

Beyitte var olan "suyun aşkından dolayı durmadan sevgilinin ravzasına akması" anlamı yukarıdaki hadisenin haricinde *Hadikatü's-Süedâ'*da, "Fırat'ın Kerbela'da Hz. Hüseyin ve Ehlibeyt'e su vermemiş olmasından kaynaklanan pişmanlığı dolayısıyla devamlı Kerbela'ya doğru akması" şeklinde paralel bir anlam ile de karşımıza çıkmaktadır:

"Rûz-ı rezm-i Kerbelâ râh-ı hatâ dutmuş Fırât

Kılmamış Âl-i Muhammed derdinün dermânını

Ol sebebdendür bu kim özrile dutmuş muttasıl

Eyleyüp feryâd hâk-ı Kerbelâ dâmânını" (Güngör, 1985: 61)

Yine Hz. Hüseyin'in kabri için yazılan aşağıdaki manzûmede de onun kabri, cennet ırmaklarının özlediği bir yer olarak tasvir edilmektedir.

"Ey hoş ol dergâh-ı arş-âsâ-yı 'âlî-kadr kim

Hâk-ı pâyinden meşâm-ı cân alur bûy-ı bihişt

Habbezâ ol merkad-ı eşref ki hâk-i pâkinün

Teşne-i cüllâb vashıdur leb-i cûy-ı bihişt" (Güngör, 1985: 254)

*Hadikatü's-Süedâ'*da Hz. Hüseyin'in defalarca Hz. Peygamber'in ravzasına gidip ağladığı, gece rüyasında Hz. Peygamber'i görüp ondan şehit olması gerektiğini öğrenmesi, yine Fırat'ın sürekli Kerbela'ya doğru akması ve cennet ırmaklarının onun kabrine ulaşmak istemeleri gibi hususlar beyitte anlatılanlar ile ilişkili görülebilir.

"12. Su yolın ol kûydan toprak olup dutsam gerek

Çün rakîbümdür dahı ol kûya koyman vare su"

Toprak olup suyun yolunu tutmam/kesmem gerekiyor, zira su da artık benim rakibimdir (sevgilinin) mahallesine suyun varmasına/ulaşmasına izin vermeyin.

Önceki beyitte suyun da kendisi gibi sevgiliye âşık olduğunu ve sevgiliye ulaşmak için durmadan aktığını belirten şair, bu beyitte suyun kendisinin rakibi olduğunu ve sevgiliye ulaşmasını önlemesi gerektiğini dile getirmektedir. Bu bakımdan iki beyit birbirinin devamı mahiyetinde görünmektedir.

Su yolunun kesilmesi ve suyun ulaşmasının engellenmesi hiç şüphesiz ki Hz. Hüseyin ve Kerbela'yı akla getiren en önemli hususlardandır. Kerbela'da Hz. Hüseyin ile yakınları ve yarenleri günlerce muhasara altında tutulmuş ve kendilerine suyun ulaşması engellenmiştir.

Ubeydullâh'a arz olındukda ol müdbir gazab-nâk olup Hüseyin bin Temîr ve Şîs bin Rebî' ve Şemr Zilceşen'i on bin müfsidle irsâl idüp emr itdi ki Hüseyin'i âb-ı Fırat'dan men kılup bey'at idene dek su virmeyeler. İbn Sa'd ol emre itâat idüp Ömer bin Haccâc'ı biş yüz nâ-merdle rûd-ı Fırât zabtına ta'yîn kılup zülâl-ı Fırât'ı ol deryâ-yı fazîletden mükatı itdiler. Bu sûret Muharrem ayının yedinci gününde vakı oldu. (Güngör, 1985: 338)

Fırat suyunun Kerbela'da Hz. Hüseyin ve ashabından esirgenmesi ile ilgili olarak yazılan aşağıdaki şiir de benzeri bir anlam taşımaktadır.

"Şehbâzı âşiyân-ı velâyet helâkine

Sahrâ-yı Kerbelâ'da hücûm eylemiş gurâb

Şîri şikâr-gâh-ı gazâdan hücûm idüp

Azb-ı Fırât şehdini men eylemiş kilâb" (Güngör, 1985: 342)

"13. Dest-bûsı arzûsından ger ölsem dostlar

Kûze eylen topragum sunun anunlan yâre su"

Ey dostlar, sevgilinin elini öpmek isteğimi yerine getiremeden ölürsem toprağımdan bir testi yapıp onunla sevgiliye su verin.

Âşık, tüm hayatı boyunca sevgili ile bir olma arzusu taşır. Bu arzunun en kuvvetlisi halvet halidir. Bununla birlikte sevgiliden, onun elinden, dudağından buse almak âşık için tarif edilemez, ulaşılamaz bir lütuftur. Âşık, sevgilinin hayali ile yaşar ve bunların gerçekleşmesi ümidi ile ondan gayrı her şeyden vaz geçer. Fakat dünyada bu emeline ulaşamaz. Bunun için ölmek ve ten kafesinden kurtulmak gerektir. Fuzûlî burada; beşerî aşk manasıyla mezar toprağından çanak yapıp sevgiliye sunmanın, en azından mezarının toprağının sevgilinin eline veya dudağına değme ihtimalinin mutluluğunu yaşarken ilâhî olarak da ten kafesinden kurtularak berzah âleminde ruhunun sevgiliyle bir olma hayalinin gerçekleşeceğini ümit eder.

Beyitte yer alan kûze ve kûzeden su içme, *Hadikatü's-Süedâ*'da Hz. Hasan'ın şehadeti ve öncesinde Hz. Peygamber'i rüyasında görerek onun, Hz. Hasan'ı yanına çağırması hadisesi ile ilişkili olarak düşünülebilir. Şöyle ki Hz. Hasan, bir gece yarısı uyanarak kız kardeşi Hz. Zeynep'ten su ister. Hz. Zeynep su içtikleri testiyi ağabeyine uzatır. Ancak gecenin bir vakti Hz. Hasan'ın karısı Ca'de bint Eş'as gizlice testideki suyu elmas tozu ile zehirli bir hale getirmiştir. Bu suyu içmesiyle Hz. Hasan'ın ciğeri parçalanır:

Rivâyetdür ki şeh-zâde Mûsul'da dahı karâr dutmayup yine Medîne'ye müteveccih oldı ammâ Ca'de'nün serâyına tereddüt itmeyüp anun küdüretin ziyâde kılmagın peyveste muntazır-ı fırsat idi tâ ki şeb-i Cuma Safer ayınınun yigirmi dokuzında bir mikdâr elmâs-ı sûde alup Hazret-i İmâm olan menzile müteveccih oldı ve hâtırında mukarrer itdi ki eger görseler izhâr-ı şevk ü tahassür kıla ve eger görmeseler müddeâsın hâsıl idüp ber-murâd ola. Manzara üzerine geldükde gördi ki şeh-zâde meşgûl-ı hâb ve etrâf ü cevânibde olanlar sâkin sâkin bâlîn-i mübâreki üzerine gelüp gördi su içdüğü kûzenün agzı mahtûmdur elmâs-ı sûdeyi kûze üzerinde olan harîr üzere koyup müteharrik itdükde harîrden geçüp suya memzûc oldı ve ol bedbaht suratle mürâcaat düp menziline gitdükde şeh-zâde bîdâr olup Zeyneb'e eyitdi: 'Ey hemşîre-i azîze hâlâ vâkımda gördüm ki ceddümi bana izhâr-ı iştiyâk itdi bir mikdâr su vir ki âteşi firâka teskîn vireyüm.' Zeyneb ol kûzenün mührin açup İmâm eline virdükde Hazret-i İmâm ol kûzede bir cura nûş itdükde elmâs-ı sûde eczâ-yı cigerinden rişte-i râbitayı kat idüp pâre pâre kıldı. Hazret-i İmâm eyitdi: 'Âh bu ne şerbet-i nâ-sâz-kârdı ki derûnuma âteş bıraktı ve bu ne cura-ı nâ-hoş-güvârdı ki cân ü cigerüm yakdı. (Güngör, 1985: 236)

Daha sonra Hz. Hüseyin, ağabeyi Hz. Hasan'ın yanına gelince Hz. Hasan gece rüyasında Hz. Peygamber'i gördüğünü, kendisini yanına çağırdığını; uykudan uyandıktan sonra testiden içmesi ile ciğerinin parçalandığını anlatır ve kardeşinden helallik ister. Hz. Hüseyin de aynı testiden su içmek isteyince Hz. Hasan bunun kendi nasibi olduğunu söyleyerek Hz. Hüseyin'in testiden su içmesine engel olur.

"Hazret-i Hüseyin giryân olup ol kûzeyi eline alup istedi ki imtihân için tecerru' ide. İmâm Hasan elinden aldı ki: "Benüm nasîbümdür sana müyesser olmaz." Ve yire urdukda ol kûze sınıp ol zehr tökilüp eczâ-yı arziyye tesîrinden şâh şâh oldı." (Güngör, 1985: 237).

Beyti, Hz. Hüseyin'in -zehirli olması sebebiyle- Hz. Hasan'ın içtiği testiden su içmemesi sebebiyle veya genel olarak Kerbelâ'daki susuzluk hadisesinden dolayı Fuzûlî'nin kendi toprağından testi yapılarak o susuzluğu giderme arzusu şeklinde düşünmek mümkündür.

"14. Serv serkeşlük kılar kumrî niyâzından meger

Dâmenin duta ayagına düşe yalvare su"

Servi, kumrunun yalvarmalarından dolayı dik başlılık etmekte. Belki su, servinin ayağına kapanıp yalvarırsa o da bu dik başlılıktan vaz geçer/onu razı eder.

Beyitte; servi ve kumru arasındaki muhabbet dile getirilir. Kumru serviye âşıktır ve sürekli “*hu hu*” sesleri ile sevgiliyi anar. Servi sevgilinin/ilâhî aşkın/vahdetin sembolüdür. Uzun, güzel ve görüntü itibarıyla dik başlıdır. Tıpkı sevgili gibi boyu yükseklerde ve âşıklarına umursamazdır. Kumru da bu yolda ona ulaşmaya çalışan müridin, sâlikin temsilidir. Su da saf, temiz olma vasfı ve beyitte aracılık etme işlevi ile şefaati akla getirmektedir. Hz. Muhammed’in şefaati ve duasıyla müridin bu yolda isteğine kavuşması istenmektedir.

Hz. Hüseyin’in Mekke’ye gelmesinden sonra Mekkeliler Hz. Hüseyin’e izzet ve ikramda bulunurlar, Hz. Hüseyin’in imâmetinde namazlarını eda ederek kendisine biat ederler. Hz. Hüseyin’e olan bu teveccühü gören Yezid’in Mekke valisi ve şehrin ileri gelenleri korkuya kapılarak Medine’ye kaçarlar. Hz. Hüseyin’in Yezid’e biat etmeyi reddettiği ve Mekke’de kıyam etmek için adam topladığı haberi tüm İslam ülkesine yayılır. Kûfe’de Hz. Hüseyin ve Ehlibeyt taraftarı olan kimseler de Hz. Hüseyin’e sadakat ve bağlılıklarını bildirmek için toplanırlar, Hz. Hüseyin’e bir mektup gönderirler.

Ekâbir ü eşrâf-ı Kûfe’den yetmiş nefer-i mutemed kimesneler misl-i Müseyyeb ve Rifâ’a bin Şeddâd ve Habîb bin Müzâhir ve Muhammed Eş’as Şureyh-i Kadı huzûrunda kalem yâd idüp ittifak itdiler ki hânedân-ı nübüvvet ü velâyet tarîk-i meveddetine mâl ü cân dirîg etmeyeler ve Hüseyin-i Alî’den gayrûn hükmin Kûfe’de yürütmeyeler ve Hazret-i İmâm’a bir mektûb imlâ itdiler bu mazmûnla ki: “El-minnetu lillâh râyiz-i tevfiik-i hidâyet ve kâbid-i saâdet inân-ı tevsen-i itikâdumuzu tarîk-i dalâletden münharîf kılup şâhrâh-ı necâta münatîf kılmış ve çehre-i âmâlümûze miftâh-ı ikbâl ebvâbı meveddet-i hânedân-ı velâyeti meftûh idüp zamîrümûze mahabbet-i Ehlibeyt salmış hemvâre ana tâlib ve peyveste ana râgîbz ki sahîfe-i emr-i hilâfetden izâle-i nakş-i hilâf itmekte ve cerîde-i hükmi imâmetden ref’-i rics-i muhâlefet kılmakda kemâl-i ikdâm ve nihâyet-i ihtimâm izhâr idevüz ammâ imâmumuz ve müktedâmuz yokdur. Hâlâ beyle istimâ’ olındı ki eşedd-i a’dâ-yı dîn ve edall-i ezdâd-ı hânedân-ı seydidü’l-mürselîn Yezîd bin Muâviye adem-i istihkâkla istid’a-yı cülûs-ı mesned-i hilâfet kılup ol âfitâb-ı evc-i velâyet ve şâhbâz-ı âşiyâne-i risâlet-i bey’ate teklîf itmiş ve ol Hazret dahî imtinâ idüp âsâr-ı muhâlefet perde-i hafâda iken derece-i zuhûra yetmiş. İmdi ol serv-i cûybâr-ı kerâmet ve şükûfe-i nev-bahâr-ı saâdetden mütevekkî ve müterakkab oldur ki tarîk-i inâyet ü iltifât meslûk olınu bu cânibe livâ-yı nusret tahrîk bulup bu muhlislerini kudûm-ı saâdet-lüzûmla müşerref kılarlar ve bu bendeleri kendüye ehibbâ-yı sâdik ve eviddâ-yı muvâfik bileler. (Güngör, 1985: 269-270)

Hz. Hüseyin’e gönderilen bu ilk mektubun ardından, Kûfe’nin ileri gelenleri benzeri şekilde İmâm’a olan biatlerini ve onu şehirlerine davet eden muhtevadaki yüz yirmi mektubu daha kendisine gönderirler. Hz. Hüseyin, Kûfe’nin ve Kûfelilerin durumunu net bir şekilde öğrenmek ve sadakatlerinden emin olmak için amcası oğlu Müslim bin Akîl’i Kûfe’ye gönderir. Kûfe’de Yezid’in valisi ve hükümet güçleri olduğu için Müslim, Kûfe’ye gizlice girer. Ancak Müslim’in Kûfe’ye geldiğini öğrenen Kûfeliler bu durumu büyük bir sevinç ve memnuniyet ile karşılarlar. Müslim gizlice Kûfe’de Ehlibeyt taraftarları ile görüşür ve binlerce kişiden Hz. Hüseyin adına biat alır. Müslim, Kûfe’de şartların kendi lehlerine olduğunu görünce bu durumu İmâm’a bir mektupla bildirir.

“Müslim-i Âkil ol tâyifenün mir’ât-ı amellerinde sûret-i ihlâs müşâhede kılup hâtır-ı cem’le Hazret-i İmâm’a anların tâ’at ü inkiyâdların i’lâm idüp huzûr-ı şerîfin istida’ kıldı.” (Güngör, 1985: 282)

Hz. Hüseyin, Kûfe tarafına gitmek isterken birçok kimse Hz. Hüseyin’i bu fikrinden vazgeçirmek için çabalar ve tabiri caizse Kûfe tarafına gitmemesi için beyitte geçtiği gibi eteğine düşüp yalvarırlar. Bunlardan ilki Abdullâh bin Mutî’dir. Bu zat Mekke’den Medine’ye giderken yolda Mekke’ye azmetmiş olan Hz. Hüseyin’i görür ve büyük bir ihtiramla kendisinden Kûfe tarafına gitmemesini rica eder:

“bilürem ki a’yân-ı Kûfe mekâtib ü merâsil irsâl idüp Hazretünüz’e teklîf-i huzûr iderler. Zinhâr ol kelimât-ı kizbe i’timâd itmeyesiz ve Mekke’den Kûfe cânibine gitmeyesiz ki ol bî-vefâlarda eyle ki ben gördüm vefâ imkânı yokdur ve ol gürûhun salâhdan fesâdları çokdur.” (Güngör, 1985: 267).

Mekke’de, Abdullâh bin Abbâs Hz. Hüseyin’in sefer niyetinde olduğunu öğrenince ona Kûfe tarafına gitmemesini tavsiye eder:

“Ey mahdûm-zâde eger elbette mâyil-i sefersen bârî Yemen cânibine teveccüh kıl ki memleket-i vâsi’ ve arsa-i arîz olup husûn u kılâ’ı bî-hadd ü şümârdur ve kabîle-i Hemedân tamâm muhibb-i hânedân-ı Ahmed-i Muhtâr’dur.” (Güngör, 1985: 315)

Abdullâh bin Abbâs'tan sonra Abdullâh bin Ömer, Abdullâh bin Zübeyr ve Hz. Hüseyin'in kardeşi Muhammed Hanefiye gibi kimseler de Hz. Hüseyin'in yanına gelerek Kûfe tarafına gitmemesi için ona tavsiyelerde bulunurlar. Hz. Hüseyin ise kendisi için takdir edilenin Kûfe'ye gitmek olduğunu söyleyerek onlara durumunu izah eder (Güngör, 1985: 316-317).

Beyitte bahsi geçen eteğini tutup yalvarmak ifadesi, sahabenin ve Hz. Hüseyin'in yakınlarının onu Kûfe seferinden vazgeçirmek için dil döküp nasihatler etmesini çağrıştırmaktadır. Ancak Hz. Hüseyin dinin ve ceddinin sünnetinin tehlikeye girdiğini gördüğü için, servinin kumruya iltifat etmemesi gibi bu tavsiyeleri dinlememiştir.

“15. İçmek ister bülbülün kanın meger bu reng ile
Gül budagınınun mizâcına gire kurtare su”

Bu hile ile gül bülbülün kanını akıtıp içmek istermiş meger, su hemen gülün budağının içine girsin de bülbülü kurtarsın.

Klasik edebiyatın aşk bağlamı içinde en önemli yere sahip olan gül ve bülbül aşkı beyitte tekrar eder. Bülbül güle âşıktır ve onu görmeyi, onun açılmasını ister. Gülün dalına konar ve günlerce, gecelerce öter durur. Ancak gül bülbülün bu aşkına karşılık vermez ve onu umursamaz. Aynı zamanda renginin kırmızı olmasını isteyen gül, bülbülün kanının rengini alıp kendini kırmızılaştırmak ister. Bir gece bülbül ötmekten yorgun düşer ve uyuyakalır. Gül budağındaki diken bülbülün kalbine batar ve kıpkırmızı kanı akıp gülü, kırmızıya boyar fakat kendi ölür. Sevgiliye/güle yine kavuşamaz. Ancak gül istediğini elde eder ve pembemsi renginden, gonca halinden çıkıp kıpkırmızı kendini gösterir.

Beyitte bu hadiseye telmihte bulunularak gülün yine böyle bir hileye başvuracağından dolayı suyun gülün bedenine nüfuz etmesi ve gülü bu huyundan vazgeçirmesi istenmektedir.

Bu hadise, *Hadikatü's-Süedâ*'da; Hz. Hüseyin'in elçisi olan Müslim bin Âkil'in Kûfe'de halktan biat alıp İmâm'ı durumdan haberdar etmesinin ardından yaşanan olayları akla getirmektedir. Yezid'in Kûfe valisi Ubeydullâh bin Ziyâd, Müslim'in Kûfe'de saklandığı yeri bir hile ile öğrenir. Müslim'i evinde saklayan Hânî bin Urve'yi bahane ile tutuklar. Müslim, Hânî'nin tutuklandığını öğrenince onu kurtarmak için kendisine biat edenlerle hükûmet konağına doğru yürür. Sarayın önünde toplanan kalabalıktan korkan Ubeydullâh, Şam ordusunun Kûfe'ye yaklaşmakta olduğu şeklinde yalan haber yayarak insanları korkutur. Bu korku ile Kûfeliler gürûh gürûh Müslim'i yalnız bırakmaya başlarlar. Yaşanan uzun mücadele ve kovalamacanın ardından Müslim yakalanır. Kûfelilerin ihanetini ve ahitlerine vefa göstermediklerini acı bir şekilde öğrenen Müslim, İmâm'a Kûfe'ye gelmesi yönünde gönderdiği haberden ötürü pişman olur. Tutuklanıp hükûmet sarayına getirildiğinde sarayda bulunan Ömer bin Sa'd'a kendi akrabası olması dolayısıyla öldürülmesinden önce vasiyette bulunur. Vasiyetinde, başından geçenleri İmâm'a yazarak Kûfe'ye gelmemesi için onu uyarmasını Ömer'den ister (Güngör, 1985: 285-300).

Yukarıdaki beyitte suyun bülbülü kurtarması istenmektedir. Müslim'in başına gelenler anlatıldıktan sonra Müslim'in hal dili ile söylediği şiirde de benzeri bir mazmûnla sabah rüzgârı olan sabâdan Hz. Hüseyin'i haberdar etmesi istenmektedir:

“Buk'a-yı Bathâ'ya bir lutf eyleyüp var ey sabâ
Kıl Hüseyin'i hâl-i zârumdan haber-dâr ey sabâ
Gör beni gönlümde yüz ni derd-i dil üstümde tîg
Nice kim gördün ana şerh eyle zinhâr ey sabâ
Cehd kıl men' eyle ol mazlûmı meyl-i Kûfe'den
Öp ayagın çizginüp başına yalvar ey sabâ
Ben hod oldum mübtelâ-yı mihnet-i a'dâ-yı dîn
Olmasun mihnete ol hem giriftâr ey sabâ” (Güngör, 1985: 30)

“16. Tıynet-i pâkini rûşen kılmış ehl-i âleme

İktidâ kılmış tarîk-i Ahmed-i Muhtâr’e su”

Ahmed-i Muhtâr’ın yoluna girerek su; bütün herkese onun temiz yaratılışını, saflığını apaçık göstermiştir.

Kasidenin bu beyti girizgâh olmakla birlikte artık Hz. Muhammed’in övülmeye başlandığı bölümdür. Temizliği, saflığı ve hayatın idame ettirilmesi hususundaki vazgeçilmezliği ile hiçbir şeyle karşılaştırılmayan su bile Hz. Muhammed’in yoluna girerek bu özelliği kazanmıştır anlamı beyte hâkimdir. Burada hem Hz. Muhammed’in temiz yaratılışına bir atıf yapılmakta hem de İslam dininin doğruluk, saflık, temizlik özelliklerine dikkat çekilmektedir.

Bu beytin, Emevî idaresinin Hz. Hüseyin aleyhine yürüttükleri propagandalara da bir cevap mahiyeti taşıdığı düşünülmektedir. Hz. Hüseyin, Yezid’e karşı kıyam ettiğinde Emevî yönetimi Hz. Hüseyin’i saltanat ve hâkimiyeti ele geçirmek için fitne ve Müslümanlar arasında ayrılık çıkarmakla, halifeye âsî ve bâğî olmakla suçlamışlardır. Hz. Hüseyin ve Ehlibeyt’in fazileti hakkında vârid olan tüm hadisler zaten Muaviye’nin iktidara gelmesinden itibaren saklanmakta, buna ilaveten Hz. Ali ve Ehlibeyt’e cuma günü hutbelerden lanet edilmekteydi. Hz. Hüseyin’in Hz. Peygamberle olan akrabalık ilişkisine hürmet etmenin gerekliliği de Hz. Nûh’un da oğlunun kâfir olması ve sırf peygamber çocuğu olmanın bir insana hürmet etmek için yeterli olmayacağı gibi deliller öne sürülerek reddedilmektedir:

“Muhammed Eş’as-ı Kûfî na’râ urdu ki: ‘Ey Hüseyin, sana Peygamber’ün ne nisbeti var ki anda lâf idersin?’ Hüseyin eyitdi: ‘Yâ Rab İbn Eş’as nesebüm kat ider, isterem ki bugün cezâsın viresin.’ (Güngör, 1985: 344).

Kûfe valisi Ubeydullâh’ın Hz. Zeyneb’e söylediği şu sözler bahsi geçen durumun en bariz örneklerindedir:

Ey Hâtûn, şükr ü sipâs ol mabûda ki sizi hâs u ‘âm içinde rüsvâ kılup butlanunuzu zâhir itdi ve saykal-ı inâyetiyle mülkümüzden jeng-i küdüret gitdi (...) Ey bint Ebû Türâb hâlâ bu bir sa’âdetdür ki zamîrümüz sizün tугyânunuzdan fâriğ oldı ve istilâyı gururumuz teskîn buldı. (Güngör, 1985: 454-455).

Hz. Hüseyin’in söylediği şu söz de bu itham ve iftiralara verilen bir cevap mahiyetindedir:

“Ben azgınlık çıkarmak, makam sahibi olmak, fesat ve zulüm yapmak için yola çıkmadım (Medine’den ayrılmadım). Ben ceddimin ümmetini islah etmek için yola çıktım. Ben emr-i bi’l-maruf ve nehy-i ani’l-münker (iyiliği emr ve kötülükten sakındırma...) da bulunmak istiyorum. Ceddin Resulullâh’ın ve babamın (Hz. Ali) yolunu ihya etmek istiyorum.” (el-Meclisî, 1983: 44/328). Bu beyitte Hz. Hüseyin’in pak tıynetini ortaya koyduğu ve dünya saltanatı için değil, Allah’ın dini ve ceddinin sünneti için kıyam ettiği hususu vurgulanmıştır. *Hadikatü’s-Süedâ*’da bu duruma yeri geldikçe değinilmektedir:

“Hakka ki ben bu cânibe sizün salâhunuz için müteveccih oldum ki mudîk-i dalâletden fezâ-yı necâta reh-nümâlık idem. Hâlâ ki cevher-i isti’dadunuza eser-i kabûl-ı hidâyet olmayup Müslim-i Akîl’e ol cefâları revâ gördünüz ma’lûmım oldı. Niyyetüm budur ki dârü’l-mülk-i Hicâz’a mürâca’at kılam eger mâni olmayasız.” (Güngör, 1985: 337)

“Kitabet gönderüp izhâr-ı kemâl-i sadâkat itdükde Hazret-i İmâm ehl-i Kûfe’nün mekâtib-i mütevâtirlerin kendüye hüccet bilüp ve niyyet-i icrâ-yı Hak zamîr-i münîrlerinde rüsûh-ı tamâm bulup tervîc-i umûr-ı dîn için diyâr-ı Kûfe’ye azîmet musammem kıldı.” (Güngör, 1985: 277)

Fuzûlî’nin, *Hadikatü’s-Süedâ*’da “tıynet-i pâk” ifadesini Kerbela için kullanması beyit ile bahsi geçen husus arasındaki ilişkinin en önemli göstergesi olarak düşünülmektedir:

“İmâm Rızâ-yı Buhârî’den rivâyetdür ki hâk-ı Kerbelâ bir tıynet-i pâkdür kim anda tohm-ı şehâdet tökilmış ve nihâl-i musîbet tikilmışdür eger cûybâr-ı dîde-i nem-nâkden anları sîrâb itseler ed-dünyâ mezra’atü’l-âhireti muktezâsınca Ravza-yı Rıdvân’da ol tohmın netîcesi esmâr-ı tena’umât-ı bihişt-i bâkî ola.” (Güngör, 1985: 24)

“Çeşme nisbet dem-be-dem pâkîze tıynetler gözin

Eşk-bâr eyler melâl-ı zikr-i hâk-ı Kerbelâ

Ağladursa Kerbelâ toprağı derd ehlin n'ola

Bu mukarrerdür ki dâyim göz yaşarur tûtiyâ” (Güngör, 1985: 311)

SONUÇ

Su kasidesinin bu bölümünde de yine şair, *Hadikatü's-Süedâ* adlı eserinden çeşitli çağrışımlar ile beyitlerini anlam derinliğine ulaştırmıştır. Kasidenin ilk kısmında bazı peygamberlerin anlatıldığı bölümlerle *Hadikatü's-Süedâ*'dan yapılan benzerlik tespitleri, kasidenin ilerleyen kısımlarında daha çok Hz. Hüseyin'in Kerbela'da şehit edilmesiyle ilişkilendirilir. Hz. Muhammed'i övmek için söylenen kasidede *su* redifinin kullanılışı diğer meşhur anlamlarının yanında Hz. Hüseyin hadisesini de akla getirmektedir. Hz. Muhammed'in torunları olan Hz. Hasan ve Hz. Hüseyin aynı metin içerisinde çeşitli anlam çağrışımlarıyla yer alır. Şairin özellikle bu hadiseyi göz önüne serme yahut tekrar tekrar hatırlatma gayesi Hz. Muhammed'in âline olan bağlılığı olsa gerektir. Hz. Hüseyin hadisesinin İslam'ı ve bu dine dâhil olanları derinden yaraladığı muhakkaktır. Bu hadise sonrasında da iktidar olma hırsı ile Hz. Ali, Hz. Hüseyin taraftarlarına olan nefret belirginleşip çeşitli kıyımlar gerçekleşmiş ve bundan toplum ciddi derecede zarar görmüştür.

Bu sebeple; ayrılık ve kıyımlara da güzel bir cevap özelliği taşıyan *Su Kasidesi*, İslam dininin peygamberinin Hz. Muhammed oluşu ve bunun gönülden kabul edilmesinin buna rağmen onun canından, kanından ve kıymetlileri olan torunlarının katledilişinin kabul edilemeyeceği, onların ve yollarının birbirinden farklı olmadığı duygusu ve anlamı verilerek edebiyatta en güzel biçimde simgeleştirildiği bir sanat eseri olarak karşımıza çıkar. Yine *Su Kasidesi*'nin na't olma özelliğinin yanı sıra derin anlamda Hz. Hüseyin ve Kerbela hadisesine yaptığı vurgudan yola çıkarak Hz. Peygamber için bir tesellî ve taziyename özelliğini taşıdığını söylemek mümkündür. *Su Kasidesi*'nin asırlar boyunca çokça seviliFp okunan na't olmasının sebeplerinden biri olarak, Fuzûlî'nin inanç ve düşünce dünyasında Kerbela hadisesinin tuttuğu yer ve bunun farklı anlam katmanlarında esere yansması da sayılabilir.

KAYNAKÇA

Akyüz, K., Beken, S., Yüksel, S., ve Cumbur, M. (1958). *Fuzûlî Türkçe divan*. Türk Tarih Kurumu Basımevi

el-Buhârî, M. b. İ. (1422). *el-Câmiu's-sahîh* (thk. Muhammed Züheyr b. Nasr.). Dâru Tavki'n-Necât.F

Güngör, Ş. (1985). *Fuzûlî'nin Hadikatu's-Suada'sı tanıtılması, değerlendirilmesi ve metnin edisyon kritiği*. (Yayınlanmamış Doktora Tezi). İstanbul Üniversitesi.

Köksal, M. A. (1979). *İslam tarihi Hz. Hüseyin ve Kerbela faciası*. Akçağ Yayınları.

el-Meclisî, M. B. (1983/1403). *Bihârü'l-envâr*. Müessesetü'l-Vefâ,

Müslim, b. H. (1991). *el-Câmiu's-sahîh* (thk. M. F. Abdülbâkî). Dâru'l-Hadîs.

Onay, A. T. (2013). *Açıklamalı Divan şiiri sözlüğü eski Türk edebiyatında mazmunlar ve izahı*. Berikan Yayınevi.

Tarlan, A. N. (1998). *Fuzuli divanı şerhi*. Akçağ Yayınları